

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs	
Matteus Håkansson		OP SA 17-20	
Handledare			
		Antal ord: 11994	
Oscar Larsson	Beteckning	Kurskod	
		1OP415	
Ubåtar och den diplomatiska kraften			
- En teorikonsumerande studie av ubåten som diplomatiskt medel			
<u>ABSTRACT:</u>			
<p>The submarine has historically proven itself to be able to greatly contribute to the achievement of national strategic goals and ambitions. Multiple nations are therefore developing and procuring submarines to increase their own strategic effect on the global arena. What is absent in discussions regarding submarines are possible contributions as a diplomatic tool.</p>			
<p>This study aims to analyze the possibility of understanding the submarine as a diplomatic tool in a context of development. Thus the study is based on theories of naval diplomacy which through the use of four strategic values, formulated and defined by the theories, explains national use of naval forces for diplomatic purposes. By analysis of documents explaining the development of submarines in two nations, Sweden and the USA, with differing global and strategic ambitions a width regarding empirical data is ensured which in turn contributes to a wider understanding of the submarine.</p>			
<p>The outcome of the analysis shows that the submarine indeed can be understood and seen as a tool of diplomatic value. However the result is ambiguous since the strategic value of symbolism does not present itself as a factor in the depiction of the submarine in Swedish documents and thus prevents the total understanding of the submarine as a diplomatic tool.</p>			
<u>Nyckelord:</u>			
Ubåt, Marin Diplomati, Sverige, USA.			

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Problemformulering	4
1.2 Forskningsöversikt.....	5
1.3 Syfte och frågeställning	10
1.4 Avgränsningar	10
1.5 Centrala begrepp.....	11
1.6 Disposition.....	12
2. Teori	13
2.1 Marin diplomati	13
2.1.1 Försvar	16
2.1.2 Tvång	17
2.1.3 Stöd.....	17
2.1.4 Symbolik	18
2.2 Operationalisering	20
2.2.1 Operationalisering Försvar.....	20
2.2.2 Operationalisering Tvång	21
2.2.3 Operationalisering Stöd	21
2.2.4 Operationalisering Symbolik.....	21
3. Metod	22
3.1 Forskningsdesign	22
3.2 Metod för datainsamling.....	23
3.3 Material och materialdiskussion	24
3.4 Forskningsetiska överväganden.....	27
4. Analys.....	28
4.1 Analys Försvar.....	28
4.2 Analys Tvång.....	30
4.3 Analys Stöd.....	33
4.4 Analys Symbolik	34
4.5 Sammanställning analys	35
5. Avslutning.....	37
5.1 Frågeställningens besvarande	37
5.2 Diskussion	37
5.2.1 Resultat och slutsatser.....	37
5.2.2 Teori- och metoddiskussion.....	38
5.3 Relevans för yrkesutövning	39
5.4 Vidare forskning	40
6. Litteratur och referensförteckning.....	41
6.1 Artiklar.....	41
6.2 Elektroniska källor.....	41
6.3 Litteratur	42
6.4 Offentligt tryck	43
6.5 Övriga källor.....	43

1. Inledning

År 1917 inledde Tyskland det oinskränkta ubåtskriget, det vill säga ubåtsoperationer utan hänsyn till internationell rätt i full skala för att effektivt blockera Storbritannien.¹ Den förmåga som ubåten utgjorde i kontexten av bekämpning av handelsfartyg skulle komma att förändra hela sjökriget. Ubåtarna började efter kriget snabbt utvecklas för att under andra världskriget utgöra en stor del i kriget mot handelssjöfarten. Tyskland insåg i ett tidigt skede att en motståndares brutna sjöburna försörjning snabbt kunde leda till svält och i förlängning kapitulation. Därför införde de en taktik, lik den under första världskriget, baserad på obegränsat ubåtskrig.² Ubåtssystemet visade sig vara ett oerhört stridsdugligt vapensystem som genererade stora taktiska framgångar och tvingade nationer att planera om sina strategier. På ett förhållandevis enkelt sätt kunde alltså ett enskilt vapensystem ha en sådan kraftfull inverkan på en motståndare att det hade potential att generera strategiska resultat och på så sätt ha direkt påverkan på politiska beslut.

Efter världskrigen fortsatte utvecklingen av ubåtar. Fokus låg kring ökad uthållighet och räckvidd vilket ledde till utveckling av marina kärnreaktorer för framdrift. Atomubåtens ankomst banade väg för nya användningsområden tack vare den eftertraktade uthålligheten och räckvidden de erbjöd.³ Ett av dessa användningsområden var underrättelseinhämtning, vilket än idag utgör en av huvuduppgifterna för flera ubåtstyper. En uppgift eller förmåga som ej varit lika framträdande i diskussioner kring utveckling av ubåtar är uppfyllandet av en diplomatisk roll i en tid som präglas mer av fredslänkande förhållanden än krig- och konfliktliknande sådana.

Ubåten har visat sig vara ett oerhört relevant vapensystem i kontexten av kris och krig under större delen av 1900-talet. Ubåtens relevans kopplat till fredstida diplomatiska användningsområden ur ett teoretiskt perspektiv är däremot inte lika tydligt. Denna uppsats ämnar därför undersöka ubåtens fortsatta relevans utifrån befintlig teoribildning kring marin diplomati i modern tid.

¹ Dickie, Iain, Dougherty, Martin J., Jestice, Phyllis G., Jörgensen, Christer and Rice, Rob S.. *Sjökrigets historia: Sjöslag, taktik och fartyg från antiken till nutid*, Svenskt militärhistoriskt bibliotek förlag, 2009, 226.

² Ibid, 229.

³ Ibid, 247.

1.1 Problemformulering

Forskningsproblemet denna studie ämnar undersöka är på vilket sätt det går att förstå ubåtssystemet, i kontexten av åtta ubåtsklassers utveckling, som ett diplomatiskt medel i termer av befintlig teoribildning om marin diplomati. I *Försvaret av Sverige: Starkare försvar för en osäker tid* förklarade försvarsdepartementet att den svenska ubåtsförmågan är en central förmåga för genomförandet av operationer i svenskt närområde.⁴ Detta bestyrktes ytterligare i *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016-2020* där regeringen även menade att ubåtsförmågan är central för den samlade tröskeleffekten varför utökandet av antalet operativa ubåtar till fem föreslogs.⁵ En ökning av diplomatisk kraft är däremot inget som diskuteras varken i den försvarspolitiska inriktningen eller av försvarsdepartementet. Tvärt om särskiljs den militära förmågan och diplomatin.⁶ Även i *Militärstrategisk doktrin*, som utgör ett styrande dokument för Försvarmakten, särskiljs diplomati och militära medel.⁷

Det som är ständigt återkommande i nationers diskussioner kring nyansskaffning och nyutveckling av ubåtar är att dessa bidrar till en ökad strategisk effekt, operativ förmåga samt avskräckning. Det forskningen och de studier som är gjorda saknar, relaterat till ubåtar samt utveckling av ubåtar, är en konkret teoretisk koppling och förklaring av ubåten som diplomatiskt medel. Av denna anledning är det intressant att undersöka på vilket sätt ubåten utifrån teoribildning kring marin diplomati kan sägas vara ett diplomatiskt verktyg för stora och små kuststater.

Ur ett inomvetenskapligt perspektiv kan en ökad förståelse för ubåtens relevans som diplomatiskt medel medföra nya former och metoder av användning. Detta kan både påverka ubåtens utformning vid utveckling, men även taktisk tillämpning av vapensystemet om en stats strategiska målsättningar blir en faktor vid dess nyttjande. Utomvetenskapligt kan en förståelse för ett vapensystem som diplomatiskt verktyg förändra en stats förhållningssätt till diplomati och inkorporera militära medel som en del i den diplomatiska repertoaren.

⁴ Försvarsdepartementet Ds 2014:20. *Försvaret av Sverige: Starkare försvar för en osäker tid*, Elanders Sverige AB, Stockholm, 2014, 58.

⁵ Regeringens proposition 2014/15:109. *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*. [Elektronisk] Stockholm: Försvarsdepartementet. Hämtad 2020-04-15 från Regeringen: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2015/04/prop.-201415109/>,78.

⁶ *Ibid*, 20.

⁷ Försvarmakten, *Militärstrategisk doktrin – MSD 16*, FMV, FSV grafisk produktion, 2016, 35.

1.2 Forskningsöversikt

Detta avsnitt syftar till att presentera en bild av befintlig forskning vilken går att knyta an till det problemområde som presenterats. De artiklar och tidigare forskning som denna översikt bygger på har valts utifrån den gemensamma nämnaren utveckling av vapensystemet ubåt i modern tid. Det centrala i varje artikel skall alltså vara den moderna ubåten. Artiklarna i fråga erbjuder en stor bredd då de skildrar flera olika nationers utveckling, syn på och anledning till utveckling av ubåtssystemet och ubåtsförmågan. Forskningsöversikten påvisar en avsaknad av forskning relaterad till ubåten som diplomatiskt medel vilket stärker relevansen av denna undersökning.

Adam Kok Wey Leong behandlar i sin artikel frågan om huruvida Malaysias anskaffning av två nya ubåtar är tillräckligt för att ha någon strategisk betydelse eller ej genom att med teoretisk bas i strategisk effekt analysera två historiska fall involverande enskilda ubåtar. Inledningsvis redogör Leong för bakgrunden till anskaffandet av ubåtarna och den kritik beslutet möttes av då det endast rörde sig om två ubåtar.⁸ Kritikerna menade att två ubåtar skulle ha en begränsad effekt då endast en åt gången skulle kunna vara operativ medan den andra genomgick underhåll. Denna kritik motsätter sig Leong då historiska fall visat att enskilda ubåtar genererat strategisk effekt.⁹ Hans huvudsakliga argumentation utgår från just detta faktum då han menar att två ubåtar mycket väl kan vara tillräckligt för Malaysia genom den skräck och negativa påverkan på moral enskilda ubåtar kan ha på en motståndare.¹⁰

Vidare redogör Leong kort för ubåtssystemet och belyser att det intresse som uppstått kring ubåtar grundar sig i deras förmåga att sänka andra fartyg i strid.¹¹ Undersökningen visar på att ubåten i respektive fall inte enbart hade en taktisk effekt på konflikten den var involverad i, utan den påverkan ubåten genererade var av strategisk betydelse.¹² Leong menar att Malaysias två ubåtar således kan ha en stor betydelse inom ramen för Malaysias marina strategier genom att utgöra ett asymmetriskt hot gentemot andra aktörer i sitt närområde.

De historiska fallen som Leong analyserar kan, sett till ubåtskrigföring, anses ha utspelat sig i modern tid då dessa fall är de senaste kända fallen av ubåtar i en kontext av strid och de enda fallen hittills efter andra världskrigets slut.¹³ Detta visar på hur lite faktisk empiri det finns i

⁸ Leong, Adam Kok Wey. Are two subs enough? Malaysia's small submarine force and lessons from strategic history, *Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs*. Vol 8, No.4, 2016, 298.

⁹ Ibid, 299.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid, 304.

¹³ Ibid, 299.

modern tid av verkan genererad av ubåtar i strid att ta hänsyn till vid utveckling av ubåtssystemet. Studien visar således på att de huvudsakliga bakomliggande faktorerna till kuststaters intresse i ubåtssystemet grundar sig i andra faktorer än enbart historiska exempel och stridsrelaterade utgångar.

Ytterligare en artikel som undersöker utvecklingen och anskaffningen av ubåtar är en artikel skriven av Duncan Redford. Artikeln syftar till att undersöka Storbritanniens introduktion av den nukleärt framdrivna ubåten, atomubåten, i den brittiska flottan och bilden av vapensystemet som flottan försökte presentera, nämligen den av en maktsymbol.¹⁴ Redford argumenterar för att ubåten efter andra världskriget gick från att uppfattas som ett verktyg för den svagare sjömakten till att utgöra en symbol för sjömacht. Grunden till detta var Storbritanniens behov av att uppfattas som en global sjömacht. Redfords analys visar att den brittiska kulturen spelade stor roll i upplevelsen av vad som ansågs representera sjömacht. För flottan blev det då viktigt att uppfattningen skulle förändras på så vis att atomubåten utgjorde den nya symbolen för sjömacht.¹⁵ Denna förändring av uppfattning skedde genom association till tidigare uppfattning av sjömacht, det vill säga genom att namnge de nya ubåtarna efter tidigare maktsymboler i form av slagskepp.¹⁶ Sammanfattningsvis visar Redfords studie att den kulturella uppfattningen av ubåten som medel för sjömacht var av hög relevans vid dess implementering i, samt utvecklingen av Storbritanniens flotta under andra hälften av 1900-talet.

I likhet med Redfords undersökning syftar Antônio Ruy de Almeida Silvas och José Augusto Abreu de Mouras studie till att analysera bakgrunden till den brasilianska flottans utveckling och upprätthållande av en atomubåtsförmåga. Med artikeln vill de belysa de bakomliggande orsakerna till Brasiliens intresse och ambitioner kring ubåtsförmågan.¹⁷ Studien baseras på antaganden om Brasiliens önskan att öka sina militärstrategiska förmågor samt att öka nationens globala relevans. Silva och Moura menar att Brasiliens atomubåtsprogram kan förstås som en ambition att reducera det externa beroendet kopplat till teknologi.¹⁸ Den inhemska produktionen skulle bidra till både ekonomisk och teknologisk utveckling såväl som en ökad internationell prestige då det rör högt avancerad teknologi. Det som ytterligare drev på den egna utvecklingen och den inhemska produktionen var Brasiliens uppfattning att de nukleära

¹⁴ Redford, Duncan. The 'Hallmark of a First-Class Navy': The Nuclear Powered Submarine in the Royal Navy 1960–77, *Contemporary British History*. Vol 23, No.2, 2009, 181.

¹⁵ Ibid, 182.

¹⁶ Ibid, 186.

¹⁷ Silva, Antônio Ruy de Almeida and de Moura, José Augusto Abreu. The Brazilian Navy's nuclear-powered submarine program, *The Nonproliferation Review*. Vol 23, No.5-6, 2016, 617.

¹⁸ Silva and de Moura, 2016, 618.

stormakterna verkade för att begränsa utvecklingsländerns möjligheter att utvecklas teknologiskt och på så sätt rubba ett internationellt status quo mellan stormakterna, vilka skyddade egna intressen.¹⁹ De slutsatser Silva och Moura kommer fram till i sin studie är att de bakomliggande orsakerna, som deras antaganden antydde, utgjordes av nationella mål att utöka strategisk förmåga, utvecklas ekonomiskt och teknologiskt samt att öka sin globala relevans. Studien visar att atomubåten både symboliskt och materiellt medförde att dessa mål uppfylldes.²⁰ Detta bär tydliga likheter med Redfords studie där studien visar att atomubåten utgör en upplevd maktsymbol som bidrar till en nations ökade globala relevans.

Yogesh Joshi och Frank O'Donnell diskuterar Indiens och Pakistans utveckling av atomubåtar. Inledningsvis diskuterar de Indiens utveckling av ubåtar med nukleär framdrift med ett bakgrundsperspektiv där förmågan att kunna följa en motståndare med större flotta, likt den amerikanska, i indiska oceanen under längre perioder anses vara en stor faktor.²¹ Ytterligare en stor faktor till Indiens anskaffning av denna typen av ubåtar är att de utgör en svårupptäckt andraslagsförmåga vilket enligt indiska analytiker kan bidra positivt till stabiliteten i Indiens närområde genom avskräckning.²² Enligt Joshi och O'Donnell riskerar denna anskaffning snarare generera negativa konsekvenser kopplade till internationella icke-spridningsansträngningar. Framförallt genom det nukleära förhållandet mellan Indien, Kina och Pakistan. Som svar på den indiska utvecklingen av atomubåtar har Pakistan uttryckt ambitioner att utveckla egna motsvarigheter för att återställa den strategiska balansen genom stöd av Kina.²³ Detta visar på atomubåtens stora relevans kopplat till strategisk maktbalans.

Den slutsats Joshi och O'Donnell presenterar är att ett stort ansvar ligger på Indien avseende icke-spridningen av kärnvapen. Detta då Indiens nya ubåtar drivs av högt anriktat uran av vilket det även går att utveckla kärnvapen. Vidare kan en eventuell teknologisk lucka mellan Indien och Pakistan innebära att Kina blir involverat för att stödja Pakistan i deras utveckling av atomubåtsförmågan vilket kan resultera i en nukleär kapprustning.²⁴

Matthew Harris artikel behandlar den kinesiska utvecklingen av en strategisk atomubåtsförmåga med den centrala frågeställningen huruvida USA ska agera för att mildra hotet och säkerställa strategisk stabilitet länderna emellan. Harris jämför den kinesiska ubåten

¹⁹ Ibid, 622.

²⁰ Ibid, 629.

²¹ Joshi, Yogesh and O'Donnell, Frank. India's Submarine Deterrent and Asian Nuclear Proliferation, *Survival*. Vol 56, No.4, 2014, 159.

²² Ibid, 161.

²³ Ibid, 164.

²⁴ Ibid, 167.

mot Sovjetunionens utveckling av en liknande ubåt under kalla kriget för att lägga en grund för amerikanska handlingsalternativ.²⁵ Kinas nya strategiska atomubåtar, menar Harris, utgör ett stort steg för kinesisk kärnvapenförmåga såväl som en tydlig indikation på en förfallande strategisk stabilitet mellan Kina och USA.²⁶ Då Kinas första strategiska atomubåt, Type 094, är känd för att vara väldigt högljudd redogör artikeln för vilka sätt ubåten kan användas på. Utformningen av det amerikanska svaret på hotet vilar nämligen på den strategi Kina väljer. Vidare presenterar artikeln indikatorer kopplade till nyttjandet av den kinesiska ubåten som kan avslöja Kinas strategier i kontexten av strategisk avskräckning.²⁷ De slutsatser Harris drar är att USA bör omvärdera sina marina strategier i Stilla havet så att de inte hamnar i en strategisk efterhand när Kinas strategiska atomubåtar väl når full operativ kapacitet.

Avseende marin diplomati, vilken utgör denna undersöknings teoretiska bas, har den bland annat nyttjats som teori av Alexandra Wettervik i hennes självständiga arbete *Marin diplomati i Arktis - En teorikonsumerande studie av Ryssland och USAs marinstrategi*.²⁸ I undersökningen använder Wettervik sig av fyra teoretiker; Widén, Till, Booth och Le Mière, för att förklara den marina diplomatin. Wettervik undersöker om USA:s och Rysslands strategiska agerande i Arktis går att förstå ur ett marint perspektiv utifrån teorier om marin diplomati. Wettervik använder fyra, av Widén formulerade, strategiska värden som huvudsakliga kategorier för sin operationalisering vilka förklaras och definieras tydligare av övriga teoretiker.

Sammanfattningsvis visar forskningsöversikten att det finns en tydlig vilja att utveckla och investera i nya ubåtar bland flera kuststater. Den forskning som bedrivs visar på att faktorer som strategisk effekt, kulturell uppfattning av makt samt internationell prestige och global relevans utgör kärnan bakom beslut kopplade till nationers ubåtsförmåga, av vilka flera kan kopplas till politiska målsättningar. Vidare visar forskningsöversikten att länders beslut kring utveckling av ubåtsförmågan sällan grundar sig på erfarenheter från stridsrelaterad empiri. Istället är det mer psykologiska faktorer som avskräckning som ligger till grund för dessa beslut vilket bidrar till undersökningens relevans.

²⁵ Harris, Matthew. Rigs for sea: Countering the deployment of Chinese ballistic missile submarines, *Comparative Strategy*. Vol 35, No.5, 2016, 350.

²⁶ Harris, 2016, 348.

²⁷ Ibid, 351.

²⁸ Wettervik Alexandra. *Marin diplomati i Arktis - En teorikonsumerande studie av Ryssland och USAs marinstrategi*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2019.

Därmed går det att konstatera att ubåtar och utveckling av ubåtssystemet i stort kretsar kring nationers strategiska tankar och ambitioner. Forskningsobjekten i studierna utgörs av både strategiska atomubåtar samt nukleärt framdrivna och konventionella attackubåtar. Den marina diplomatin kan utgöra ett medel på strategisk nivå för att uppnå strategiska resultat. Trots detta beskrivs inte ubåtarna oavsett typ, i kontexten av utveckling, som konkreta diplomatiska medel vilka kan nyttjas för en stat i fredslignande förhållanden för att uppnå politiska eller strategiska målsättningar. Även om enskilda faktorer som avskräckning och kulturell uppfattning går att relatera till marin diplomati är aldrig den marina diplomatin central eller i sig förklarad som en bakomliggande faktor. Vidare finns en avsaknad av teorikonsumerande forskning i kontext av fredstid kring den moderna ubåtens relevans kopplat till såväl befintlig marin teori som teorier om marin diplomati.

Diskussionen kring ubåten som ett diplomatiskt verktyg är bevisat alltjämt frånvarande. Således är en forskningslucka inom området identifierad. Genom att undersöka ubåten i kontext av utveckling, utifrån teori om marin diplomati, kan befintlig kunskap kompletteras med förståelse för ubåtens funktion och relevans som ett diplomatiskt medel i modern tid.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka ifall den moderna ubåten i en kontext av utveckling av vapensystemet kan förstås som ett diplomatiskt medel. Detta sker genom en teorikonsumerande ansats utifrån teorier om marin diplomati. Genom att undersöka två staters utveckling av ubåtssystem, Sverige och USA, med skilda globala och militärstrategiska maktambitioner skapas en breddad empirisk bas som möjliggör en bredare förståelse för på vilka sätt ubåten kan ses som ett diplomatiskt medel. Då staternas globala ambitioner avviker från varandra påverkas således även staternas respektive användning av ubåten, vilket medför den empiriska bredden.

Frågeställningen som studien avser försöka besvara är således:

- *Hur kan den moderna ubåten förstås i termer av marin diplomati?*

1.4 Avgränsningar

Denna uppsats avser studera ubåtar i kontext av utveckling utifrån marin diplomati. För att detta ska vara möjligt behöver ett antal avgränsningar göras avseende tid, material och analysobjekt. Avseende tiden avgränsas studien till att undersöka moderna ubåtar. Med moderna ubåtar menas ubåtar som började projekteras och byggas under kalla kriget fram till ubåtar som projekteras idag. Detta tidsspänn är valt då flera ubåtstyper som utvecklades under kalla kriget än idag används. Då flera nationer utvecklar och använder ubåtar är även en avgränsning av analysobjekt nödvändig. De stater som utvecklar och använder ubåtar som valts som empiriskt underlag utgörs av Sverige och USA. Detta då dessa två stater har olika maktrelaterade och militärstrategiska ambitioner vilket även påverkar nyttjandet och utformningen av ubåtssystemen. USA har som militärstrategisk ambition att vara och förbli en globalt överlägsen militär makt och utformar sina väpnade styrkor därefter.²⁹ Sverige i sin tur har snävare ambitioner som är begränsade till nationellt försvar och avhålla en motståndare från att angripa Sverige.³⁰ Genom att avgränsa det analyserade materialet till dessa två stater skapas därmed en

²⁹ Department of Defense. 2020d. *Summary of the National Defense Strategy of the United States of America*. Hämtad 2020-04-16 från DOD: <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>, 4.

³⁰ Försvarsmakten. 2020g. *Militärstrategisk Doktrin- MSD16*. Hämtad 2020-04-16 från Försvarsmakten: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/doktriner/militarstrategisk-doktrin-2016-ny.pdf>

bredd i det analyserade materialet utan att det blir för omfattande. Slutligen särskiljs inte ubåtar utifrån typ i analysen. Detta för att bredda den empiriska basen och generera en bredare förståelse för vapensystemet som helhet och inte begränsa detta till endast en typ av ubåt.

1.5 Centrala begrepp

Strategisk ubåt- En ubåt med kapacitet att bära och avfyra kärnvapen.³¹

Attackubåt- En ubåt avsedd för jakt av andra ubåtar eller på ytan gående örlogsfartyg samt handelsfartyg.³²

SSBN- *Submersible Ship Ballistic Nuclear*. Ubåt med atomkraftsbaserad framdrift vilken är bärare av ballistiska missiler. Således en strategisk ubåt.³³

SSGN- *Submersible Ship Guided Nuclear*. Ubåt med atomkraftsbaserad framdrift vilken är bärare av kryssningsmissiler och således räknas som attackubåt.³⁴

Vidare används i studien ett flertal amerikanska och svenska ubåtsklasser vilka refereras till utifrån klassnamn.

- De amerikanska är: *Ohio*, *Virginia*, *Columbia* och *Seawolf*.
- De svenska är: *Västergötland*, *Gotland*, *Viking* samt *A26*.

Kopplat till ubåtarna används i denna uppsats formuleringen *kontext av utveckling* vilken bör tydliggöras. Med *kontext* menas att det material som analyseras utgörs av dokumentation vilken skildrar utvecklingen av ovan presenterade åtta ubåtsklasser. *Utveckling* i sin tur som är ett vitt begrepp begränsas till den specifika utvecklingen av dessa ubåtsklasser.

³¹ Schank, John F., Ip, Cesse, Lacroix, Frank W., Murphy, Robert E., Arena, Mark V., Kamarck, Kristy N., Lee, Gordon T., *Learning from Experience: Lessons from the U.S. Navy's Ohio, Seawolf and Virginia Submarine Programs*, Volume 2, Rand Corporation, Santa Monica, 2011, 11.

³² Ibid, 63.

³³ Congressional Research Service. 2020b. *Navy Trident Submarine Conversion (SSGN) Program: Background and Issues for Congress*. Hämtad 2020-04-14 från CRS:

<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RS/RS21007>, 1.

³⁴ Ibid.

1.6 Disposition

Studiens disposition utgår från fem huvudsakliga kapitel. Kapitel ett presenterar studiens problemområde, syfte och frågeställning samt redogör för det befintliga forskningsläget och för studien centrala begrepp. Kapitel två presenterar studiens bakomliggande teori med dess operationalisering utifrån vilken analysobjektet analyseras. Kapitel tre redogör för studiens forskningsdesign och vilka de underliggande forskningsmetoderna är avseende insamling och analys av data. I kapitel fyra presenteras analysen av empirin och insamlade data. I det avslutande femte kapitlet besvaras forskningsfrågan. Vidare diskuteras resultat, metod samt teori och förslag för vidare forskning presenteras.

2. Teori

Detta kapitel syftar till att presentera de teorier som kommer att utgöra grunden för det analysverktyg som möjliggör analysen. Inledningsvis presenteras marin diplomati i en något generell mening utifrån de tre teoretiker vars skildringar ligger till grund för undersökningen. Därefter följer en indelning av den marina diplomatin i fyra värden för vilka de huvudsakliga karakteriserande faktorerna redogörs utifrån respektive teoretikers syn. Kapitlet avslutas med en operationalisering av teorin för att tydliggöra hur den presenterade teorin tolkas och används vid analysen av empirin.

2.1 Marin diplomati

Sedan kalla krigets slut har andelen multinationella krig och konflikter involverande marina enheter med direkta stridsrelaterade uppgifter varit begränsade. Fokus för marina enheter och nationers flottor har därmed flyttats från att lösa direkta stridsuppgifter som bekämpning av en motståndares marina enheter till uppgifter av politisk och polisiär karaktär.³⁵ Dessa uppgifter refereras ofta till som diplomatiska och samlas därmed under den gemensamma teorin *naval diplomacy*, det vill säga marin diplomati. Flera teoretiker har behandlat detta område utifrån olika, för området, relevanta faktorer. Teorins huvudsakliga syfte brukar även diskuteras vara placandet av en flotta i en strategisk och diplomatisk kontext under fredslignande förhållanden.³⁶ I sin artikel, *Naval Diplomacy - A Theoretical Approach*, samlar Widén ett antal av dessa teoretiker och diskuterar synen på den marina diplomatin.³⁷ Två av dessa teoretiker är Geoffrey Till och Ken Booth, som i sina respektive verk *Seapower* och *Navies and Foreign Policies* förklarar och diskuterar marin diplomati och dess tillämpning i en kontext av modern tid, det vill säga kalla kriget och framåt.

Marin diplomati refereras ofta till som användandet av marina styrkor som ett politiskt instrument i kontexter angränsande till, men ej fullt utvecklade, krig.³⁸ Detta kan ske i form av tvingande diplomati genom marina medel eller genom passiv demonstration av sjömacht. Det som möjliggör och utgör grunden för den tvingande diplomatin eller demonstrationen av

³⁵ Widén, J.J. *Naval Diplomacy - A Theoretical Approach*, *Diplomacy & Statecraft*, 22, No.4, 2011, 716.

³⁶ *Ibid*, 721.

³⁷ *Ibid*, 716.

³⁸ *Ibid*, 719.

sjömakts som marin diplomati utövas genom är den marina närvaron.³⁹ Hela den marina diplomatin blir således ett resultat av marina enheters nyttjande och förmågan att influera en antagonist med hjälp av dessa.⁴⁰

I sin artikel diskuterar Widén forskningsläget kring marin diplomati och relevansen i ett antal befintliga teorier.⁴¹ Widén själv förklarar i relativt låg utsträckning teorin marin diplomati. Han utgår istället från andra teoretiker och förklarar teorin utifrån dessa samt på vilket sätt dessa teoretikers syn på teorin är relevant. De slutsatser Widén drar utifrån de forskare han analyserar visar att en teori kring marin diplomati bör ta hänsyn till fyra kontextuella aspekter inom vilken den marina diplomatin kan utövas, nämligen operationers politiska målsättningar, marina medel, diplomatiska metoder samt geopolitisk och geostrategisk kontext.⁴² Dessa fyra kontextuella aspekter som Widén diskuterar resulterar i identifierandet av fyra strategiska värden vilka han menar marina enheters nyttjande kan härledas till. Dessa fyra värden är: *försvar*, *tvång*, *stöd* och *symbolik*.⁴³ I likhet med Wetterviks studie om marin diplomati i Arktis kommer dessa fyra värden att utgöra ramverket för analysverktyget i undersökningen.⁴⁴ Då Widén endast i begränsad omfattning diskuterar innebörden av dessa värden kommer Geoffrey Tills och Ken Booths teorier om marin diplomati presenteras för att utmärkande attribut kopplade till dessa fyra värden skall definieras. Vidare medför Booths och Tills teorier en bredd vilken bidrar till identifiering av vad som kan anses vara kärnfullt för den generella teorin marin diplomati och således göra det generella forskningsbart.

Geoffrey Till förklarar att flottor, oavsett storlek eller bakomliggande politisk ambition, kan ha och har en roll i utövandet av marin diplomati såväl av konkurrerande- som av samarbetande karaktär.⁴⁵ Marina operationer och således marina enheter, i både fred och krig, har förmågan att på egen hand utveckla sitt syfte genom oanade politiska konsekvenser genererade av dess nyttjande. Vidare menar Till, med det tyska ubåtskriget som exempel, att flottor inte bara är tjänare av ett politiskt syfte utan också kan vara bidragande till att forma och skapa utrikespolitik. Dessutom påverkar en flotta sin politiska omgivning lika mycket som den i sig är en konsekvens av den.⁴⁶

³⁹ Till, Geoffrey. *Seapower: A Guide to the Twentieth Century*, 4th edition, Routledge, New York, 2018, 365.

⁴⁰ Booth, Ken. *Navies and Foreign Policy*, Routledge, New York, 1977, 29.

⁴¹ Widén, 2011, 715.

⁴² Ibid, 726, 727.

⁴³ Ibid, 730. Författarens egen översättning av: *Defence, Coercive, Supportive, Symbolic*.

⁴⁴ Wettervik, 2019, 10.

⁴⁵ Till, 2018, 365.

⁴⁶ Ibid.

Den marina diplomatin kan enligt Till utövas i en kontext av tvingande intentioner eller intentioner om samverkan. Dessa intentioner omfattar sex syften vilka till del är beroende av vilken kontext de ska utövas inom. De två huvudsakliga syftena, *Marin närvaro* och *Marint skapande av lägesbild*, kan utövas oberoende av kontext och möjliggör eller skapar förutsättningar för resterande fyra syften.⁴⁷ Dessa är *Koalitionsskapande* och *Tvång* av vilka den sistnämnda delas upp ytterligare i: *Avskräckning* och *Framtvingande*.⁴⁸

Örlogsfartygets värde som medel för diplomatiskt inflytande är något som diskuteras av Booth. Han menar att ett samband mellan fartygets förmågor och genererat inflytande inte är ett säkert faktum. Däremot kan fartygets förmågor ha en influerande diplomatisk effekt.⁴⁹ Kvalitén och kvantiteten av dessa förmågor, menar Booth, har lika stor betydelse som fartygets lämplighet för ändamålet. Då moderna örlogsfartyg blir allt mer specifika i sin roll, genom sina förmågor, är dessa förmågor ofta överdimensionerade uppgiften som faller inom ramen för marin diplomati.⁵⁰ Booth förklarar att moderna fartyg utrustade med avancerade vapensystem syftande till renodlade stridsrelaterade uppgifter bör vara flexibla nog att kunna hantera och verka i miljöer längre ner på konfliktskalan.

Några av de förmågor som är inneboende i örlogsfartyg och som är bidragande till örlogsfartygets förkroppsligande som diplomatiskt verktyg är: *Projektionsförmåga*, *mångsidighet* och *symbolik*.⁵¹ Vidare förklarar Booth att det praktiska utövandet av marin diplomati sker genom fem basala taktiska tillvägagångssätt vilka han delar in i två kategorier. De första två utgörs av *Stående demonstration av marina maktmedel* samt *Särskilda operationella grupperingar* och representerar marin maktprojektion. Följande tre utgörs av *Marint bistånd*, *Operationella besök* samt *Särskilda "goodwill" besök* vars huvudsakliga syfte är politiskt inflytande.⁵²

⁴⁷ Ibid, 365. Författarens egen översättning av: *Naval presence, Naval Picture-building*.

⁴⁸ Ibid, 366. Författarens egen översättning av: *Coalition-building, Coericon, Deterrence, Compellence*.

⁴⁹ Booth, 1977, 29.

⁵⁰ Ibid, 30.

⁵¹ Ibid, 34-35. Författarens egen översättning av: *Projection ability, Versatility, Symbolism*.

⁵² Ibid, 40. Författarens egen översättning av: *Standing demonstrations of naval power, Specific operational deployment, Naval aid, Operational visits, Specific goodwill visits*.

2.1.1 Försvar

Widén förklarar att en huvudsaklig metod för utövandet av marin diplomati utgörs av demonstration av sjömagt, vilket kan liknas vid marin närvaro.⁵³ Dessa demonstrationer av magt syftar till att genom förmedlande av hot om våld avskräcka en antagonist från att genomföra oönskade handlingar.⁵⁴

Dessa former av demonstration utvecklar Booth som *Stående demonstration av marina magtmedel*, vilket förklaras som en form av marin närvaro vilken utövas genom hot om våld eller magtprojicering mot land i syfte att avskräcka en motståndare från att agera på ett icke önskvärt sätt.⁵⁵ Specifikt kan denna avskräckning ske genom intensiv underrättelseinhämtning för att begränsa rörlighet eller sända signaler om förberedelse för verkan, samt genom icke-destruktivt symboliskt agerande.⁵⁶

Det marina syftet *Tvång* i sitt utövande beskrivs i sin tur av Till som en tämligen politiserad form av aktivitet vilken kan förstås som hot om, eller bruk av, begränsat våld för att avskräcka eller tvinga en antagonist till en viss form av önskat beteende.⁵⁷ I kontexten av försvar blir den avskräckande delen intressant. *Avskräckning* baseras på den potential involverade enheter har att utöva våld. Målet med avskräckningen är att en motståndare ska väga sitt agerande mot eventuella konsekvenser och uppleva dessa konsekvenser som för kostsamma i relation till den vinning agerandet kan generera. Fartygens förmåga till verkan blir därmed relevant då det är den som avgör hur en motståndare upplever riskerna med sitt agerande.⁵⁸

Projektionsförmåga, menar Booth, utgörs av fartygets bestyckning och förmåga att bära last i form av exempelvis luftfarkoster. Genom den rörelsefrihet havet erbjuder möjliggör detta projektion av kraft mot en antagonist genom hot om bekämpning av mål på sjön såväl som mål på land.⁵⁹ Få andra vapensystem är så föränderliga som örlogsfartyg. *Mångsidigheten* dessa erbjuder brukaren möjliggör lösandet av uppgifter som är av social-, humanitär eller politisk karaktär såväl som renodlade stridsrelaterade uppgifter.⁶⁰

⁵³ Widén, 2011, 729.

⁵⁴ Ibid, 720.

⁵⁵ Booth, 1977, 41.

⁵⁶ Ibid, 42.

⁵⁷ Till, 2018, 376.

⁵⁸ Ibid, 381.

⁵⁹ Booth, 1977, 34.

⁶⁰ Ibid, 33.

2.1.2 Tvång

Widén förklarar att diplomatins huvudsakliga syfte är att influera andra, vilket möjliggörs genom tvång gentemot en antagonist.⁶¹ Enligt Tills förklaring av syftet *Tvång* utgör *Framtvingandet* den del av utövandet som faller under det strategiska värdet *Tvång* formulerat av Widén. *Framtvingandet* bygger på operationer med huvudsakligt mål att genom bruk av våld tvinga fram ett önskat beteende från en motståndare. Karakteriserande för dessa är att de oftast är begränsade i sin omfattning och i tid. Genom korta men skarpa utövanden av marin makt ämnar den verkande staten lösa oönskade situationer. Exempel på en sådan operation kan vara bekämpning av mål på land från havet för att demonstrera intentioner.⁶²

Ett ytterligare syfte som kan ha en tvingande effekt är *Marint skapande av lägesbild*. En offensiv form av insamling av underrättelse kan leda till att motståndaren tvingas att agera mot sin vilja. Huvudsakligen är det information om geografisk omgivning, politisk omgivning samt förmågor bland andra marina enheter som samlas in.⁶³

Särskilda operationella grupperingar menar Booth utgör en form av stående demonstration med syftet att påverka en antagonist genom att förebygga, komplicera, eller bestrida andra staters agerande beroende på kontext.⁶⁴

2.1.3 Stöd

Ett av diplomatins huvudsakliga syfte är, enligt Widén, att influera andra vilket bland annat kan genomföras genom stöd till allierade.⁶⁵ Marina besök till allierade kan sända starka politiska signaler till en antagonist i sammanhang av politiska anspänningar och på så sätt utgöra det stöd den allierade behöver.⁶⁶ Detta gör sig tydligt bland annat i USA:s beslut att sända ett hangarfartyg med fyra örlogsfartyg till Sydkorea 2010 då den politiska situationen mellan Sydkorea och Nordkorea alltjämt försämrades.⁶⁷ Genom beslutet att sända enheter hade den amerikanska politiska viljan förkroppsligats och utövats i form av marina enheter genom stöd till amerikanska allierade.

⁶¹ Widén, 2011, 727.

⁶² Till, 2018, 376-377.

⁶³ Ibid, 374-375.

⁶⁴ Booth, 1977, 43.

⁶⁵ Widén, 2011, 727.

⁶⁶ Ibid, 730.

⁶⁷ Ibid, 715.

Booth fortsätter diskussionen kring stöd genom *Operationella besök*, vilka utgörs av hamnbesök med det huvudsakliga syftet att återhämta och fylla på proviant. Effekten av sådana besök kan även vara politiskt influerande genom uppvisning av den besökande enheten. På så sätt kan den politiska effekten av besöket maximeras. *Marint bistånd* syftar till upprättandet av relationer med andra stater. Detta kan ske genom stöd i form av försäljning eller skänkande av materiel, marin rådgivning eller minröjning.

Vidare förklarar Till att *Marint skapande av lägesbild* kan spela en stor roll inom samverkansfrämjande verksamhet. Syftet är att inhämta, utvärdera och sprida information rörande omgivningens agerande för att förutse risker eller hot. En god lägesbild möjliggör en högre grad av förberedelse inför de situationer som kan presentera sig och genererar några av de fördelarna de stater som är mer bekanta med omgivningen har genom lokalkännedom. Om spridningen av insamlad information omfattar allierade får skapandet av lägesbilden en direkt stödjande effekt.⁶⁸

2.1.4 Symbolik

Widén förklarar att de politiska målsättningarna är avgörande för att förstå nyttan och tillämpningen av den marina diplomatin medel och metoder. Som medel för diplomati utgör örlogsfartyg och marina enheter, trots att de huvudsakligen är konstruerade för strid, utmärkta plattformar för representativa ändamål oavsett de politiska ändamålen. Örlogsfartyg, förklarar Widén, utgör en kraftfull projektion av makt vilken därmed lämpar sig väldigt bra för representation i varierande kontext.⁶⁹ Då det främst är politisk vilja som skall påverkas blir därmed signalerna som demonstrationen sänder centrala.⁷⁰

Flottor har, förklarar Till, visat sig vara unika i sin tillämpning som instrument för utrikespolitiska ändamål genom marina enheters representation av ett uttryck för en nations utrikespolitiska ambitioner och målsättningar.⁷¹ USA:s beslut att sända marina enheter till Sydkorea 2010 sände tydliga politiska signaler till Nordkorea att avbryta vidare militära provokationer mot Sydkorea.⁷² Detta kan sägas vara ett fall av syftet *Marin närvaro*, vilket Till

⁶⁸ Till, 2018, 374.

⁶⁹ Widén, 2011, 728.

⁷⁰ Ibid, 729.

⁷¹ Till, 2018, 360.

⁷² Widén, 2011, 715.

förklarar utgör ett värdefullt syfte genom det närvaron i sig möjliggör. Närvaron utgör grunden till utövandet av makt som kan leda till uppfyllandet av utrikespolitiska målsättningar och är således en förutsättning för att resterande syften skall kunna utövas. Närvaron kan sägas vara beroende av tid då tiden en stat avdelar marina resurser till ett område kan ge indikationer om statens politiska intressen.⁷³ Dessa indikationer symboliserar den bakomliggande politiska viljan och medför att fartygen blir fysiska symboler för intentionen. Då havet utgör ett neutralt medium kan närvaro av marina enheter upplevas som mindre provokativt än om andra stridskrafter skulle nyttjas för samma politiska ändamål. Slutligen omfattas fartyg av hög strategisk mobilitet då de kan befinna sig på havet länge samt förflytta sig relativt snabbt och obehindrat. Tack vare denna mobilitet erhåller stater en global räckvidd, vilket även medför att örlogsfartyg ofta är först på plats när stater vill uppvisa politiska intentioner gentemot andra stater.⁷⁴

Det *Koalitionsskapande* syftet utgår främst från samverkansfrämjande intentioner. Marin diplomati baserad på samarbete och samverkan syftar till att, till skillnad från diplomati grundad på tvingande intentioner, influera allierades och vänligt inställda parters beteende. Tillvägagångssättet ska vara uppmuntrande och övertygande istället för hotande.⁷⁵ Huvudsakliga målsättningar med den *koalitionsskapande* diplomatin är att sända signaler och utgöra försäkran. Marina besök kan resultera i diplomatisk effekt genom att upprätthålla relationer och öka popularitet genom diplomatiska utbyten. Vidare kan besök från en stark stat utgöra en försäkran om stöd till en mindre allierad stat som är utsatt för hot och på så sätt bidra till ökad trygghet.⁷⁶

Booth i sin tur menar att örlogsfartyg, framförallt de av den större karaktären, ur ett visuellt perspektiv utgör imponerade konstruktioner vilket medför en stark representativ förmåga att förmedla en stats intentioner och politiska åtaganden. Därav har fartygen ett inneboende *symboliskt* värde vilket stärker kraften som diplomatiskt medel.⁷⁷ Booth förklarar även att *Särskilda "goodwill" besök* är av symbolisk karaktär. Syftet med dessa besök är ceremoniellt och uteslutande representativt. Således är det besöket i sig som ska generera politiskt inflytande och medlet för inflytandet är örlogsfartyget.⁷⁸

⁷³ Till, 2018, 369.

⁷⁴ Ibid, 370.

⁷⁵ Ibid, 385.

⁷⁶ Ibid, 387.

⁷⁷ Booth, 1977, 35.

⁷⁸ Ibid, 44-45.

2.2 Operationalisering

Operationaliseringens ändamål är att möjliggöra forskning kopplad till ett problem och en specifik forskningsfråga. Således måste det klargöras vilken data som är relevant för insamling. Kortfattat innebär det att det som kan anses vara generellt konkretiseras.⁷⁹ Operationaliseringen har en avgörande roll för de resultat som studien genererar. De operationella indikatorerna måste överensstämma med den teoretiska definitionen. Om det finns en diskrepans mellan dessa riskerar studien brista i begreppsvaliditet genom systematiska fel.⁸⁰ Syftet med denna operationalisering är således att genom förenkling av presenterad teoribildning kring marin diplomati definiera för teorin representativa indikatorer. På så sätt reduceras risken för systematiska fel och som konsekvens bristande begreppsvaliditet. De presenterade indikatorerna utgör det analysverktyg vilket senare kommer att tillämpas under analysen vid insamling av data.

2.2.1 Operationalisering Försvar

Utifrån presenterad teori går det att förstå värdet *Försvar* som en förmåga att genom hot om våld avskräcka en motståndare från att agera. Således är det kärnfulla attributet avskräckning genom vilket uppfyllandet av *Försvar* uppnås. Enheters förmågor till verkan genom bärande av vapenlast samt underrättelseinhämtning beskrivs som främjande för avskräckning. Således kan enheters mångsidighet anses vara en avgörande faktor för lösandet av ställda uppgifter. Genom dessa faktorer härledda från teorin väljs och formuleras således följande indikatorer för representation av värdet *Försvara*:

- *På vilket sätt beskrivs vapensystemet utgöra en avskräckande förmåga?*
- *På vilket sätt förklaras vapensystemet som mångsidigt med förmåga att lösa flertalet uppgifter?*

⁷⁹ Johannessen, Asbjørn and Tuft, Per Arne. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1.a Uppl. Liber, Malmö, 2003, 44.

⁸⁰ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik; Towns, Ann and Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 5. uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2017, 57-59.

2.2.2 Operationalisering Tvång

Det strategiska värdet *tvång* kan förstås som direkt påverkan på en motståndares beteende. Nyttjandet av begränsat våld, exempelvis bekämpning av mål på land från havet, kan framtvunga ett visst önskat beteende och agerande hos en motståndare. Vidare kan förändringar av motståndarens beteenden uppnås genom offensiva former av underrättelseinhämtning eller bestridande av dennes agerande. Följaktligen anses relevanta faktorer för uppfyllandet av värdet *Tvång* vara förmågan till samt brukandet av vapen och förmåga till underrättelseinhämtning. Således anses följande indikatorer representera värdet *Tvång*:

- *På vilket sätt förklaras förmågor att bruka vapen?*
- *Hur förklaras förmågan till underrättelseinhämtning?*

2.2.3 Operationalisering Stöd

Stöd kan bland annat förstås som verksamhet relaterad till samarbete och samverkan. Detta kan ske genom underrättelseinhämtning som sprids mellan allierade för att skapa en gemensam lägesbild. Vidare utgör samarbeten och utbyten i form av försäljning och skänkande av teknik eller materiel en stödjande funktion. Således kan även hamnbesök i syfte att fylla på proviant anses vara en form av stödjande utbyte. De indikatorer som anses representera värdet *Stöd* är:

- *På vilket sätt beskrivs förmågan att skapa en lägesbild?*
- *Hur förklaras teknologiskt utbyte?*

2.2.4 Operationalisering Symbolik

Det huvudsakliga attributet för värdet *Symbolik* visar sig utgöras av sändandet av signaler. Enheters närvaro möjliggör uppvisandet av intention genom projicerandet av makt och de signaler enheten därmed sänder. Örlogsfartyget eller den marina enheten utgör bäraren av intentionen samt signalen som sänds och kan således tolkas som en symbol för den politiska viljan. Fartygen kan förstås ha en inneboende symbolik som går att härleda till enhetens utseende vilket relateras till dess visuella förmågor. Den indikator som anses representera värdet är därför:

- *Hur förklaras enhetens nyttjande för sändande av signaler?*

3. Metod

I detta kapitel följer en redogörelse för studiens genomförande. Forskningsdesignen presenteras såväl som metoden för inhämtning av data. Vidare presenteras och diskuteras även valet av det material som studien analyserar. Metoden utgår från det presenterade problemområdet och möjliggör den analys som bidrar till ett eventuellt besvarande av forskningsfrågan.⁸¹

3.1 Forskningsdesign

Denna studie kommer att genomföras som en kvalitativ beskrivande studie av hur den moderna ubåten, i form av åtta ubåtsklasser, förstås utifrån teorier om marin diplomati i en kontext av två staters utveckling av vapensystemet. Då huvudsakligt fokus i undersökningen ligger på skildringar av ubåten som vapensystem är således beskrivningar kring ubåten studiens analysobjekt. Således har studien en teorikonsumerande design då avsikten ej är att pröva teorier utan istället använda dessa för djupare förståelse av analysobjektet.⁸² För att studien skall generera en bredare förståelse för analysobjektet utifrån teorin nyttjas två militärstrategiskt skilda stater som bas för empirin, vilka båda har inhemsk utveckling och produktion av ubåtssystem. Studien i sig sker med utgångspunkt i den presenterade teoribildningen kring marin diplomati, vilken förklarar hur den marina diplomatin utövas och vilka de ingående faktorerna är och bör vara för ett lyckat utövande. Därav utgår studien från en deduktiv ansats med teorin, genom de framtagna operationella indikatorerna, som bas och dokumentation kring staters utveckling av ubåtar som observerad empiri vilken med hjälp av presenterat analysverktyg kommer att analyseras.

För att studien ska hålla en hög grad av validitet är det av stor vikt att där finns ett tydligt samband mellan det generella fenomen som studeras och de konkreta data som samlas in. Detta då data inte utgör verkligheten utan endast en representation av den. Sambandet i fråga refereras ofta till som begreppsvaliditet.⁸³ För att säkerställa en hög grad av begreppsvaliditet måste teoretiska begrepp och valda empiriska indikatorer harmoniera. Brister denna överensstämmelse dem emellan riskerar systematiska fel att infinna sig genom att de data som

⁸¹ Ekengren, Ann-Marie and Hinnfors, Jonas. *Uppsatshandbok: Hur du lyckas med din uppsats*, 2.a Uppl. Studentlitteratur, Lund, 2012, 71.

⁸² Esaiasson et al., 2017, 43.

⁸³ Johannessen and Tufte, 2003, 47.

samlas in ej är direkt relaterade till det generella fenomen som skall studeras.⁸⁴ Således får operationaliseringen en central roll i säkerställandet av begreppsvaliditeten då denna konkretiserar teorin för att göra teorin mätbar och möjliggöra insamling av konkreta data. En hög precision i val av indikatorer talar på så vis om vad som specifikt eftersöks i det empiriska materialet. Därför presenteras en tydlig redogörelse för valda indikatorer. I denna undersökning utgör det eftersökta fenomenet marin diplomati och förklaras utifrån befintlig teoribildning kring denna. Då de operationella indikatorerna är direkt härledda från denna teori och speglar denna säkerställer det att konkreta data samlas in och således stärks även begreppsvaliditeten.

Studiens beskrivande utgångspunkt medför att studiens interna validitet går att förstå som resultatvaliditet. Resultatvaliditeten är en konsekvens av undersökningens övergripande begreppsvaliditet samt reliabilitet och kopplas till huruvida det som avses undersökas faktiskt undersöks.⁸⁵ Reliabiliteten rör tillförlitligheten i den data som används i undersökningen, hur denna samlas in samt hur den bearbetas.⁸⁶ Följaktligen ställs det därför höga krav på en genomgående transparens för undersökningen för att säkerställa reliabiliteten. Genom att i avsnittet *Material* tydligt presentera den data som studien analyserar, samt att utförligt redogöra för analysens tillvägagångssätt tillfredsställs kravet på transparens och således även reliabilitet. Ett vidare resultat av transparens genom en tydlig redogörelse för studiens genomförande är en uppnådd intersubjektivitet.⁸⁷

Då denna undersökning syftar till att beskriva hur den moderna ubåten kan förstås utifrån en befintlig teori innebär detta att den förståelse som eftersökt är begränsad till detta specifika fall. Således minskar kravet på överförbarhet och generaliserbarhet till andra fall vilket i sin tur medför att den externa validiteten inte är relevant för undersökningen.

3.2 Metod för datainsamling

Den metod för insamling av data som tillämpas i denna undersökning är kvalitativ textanalys. Valet av denna metod grundar sig på det analyserade materialets form, vilket kommer att utgöras av skriftliga dokument, såväl webbaserade som fysiska, vilka beskriver utveckling av åtta olika ubåtsklasser.

⁸⁴ Esaiasson et al., 2017, 58.

⁸⁵ Ibid, 64.

⁸⁶ Johannessen and Tufte, 2003, 28.

⁸⁷ Ibid.

Den kvalitativa textanalysen syftar till att identifiera meningsinnehållet i en text.⁸⁸ Det som eftersöks och extraheras ur analyserad text är alltså det vilket anses vara kärnfullt i materialet. För att identifiera och extrahera den substans som anses kärnfull ur analyserad text kommer denna text inledningsvis läsas översiktligt för att sedan övergå i djup och noggrann läsning. För att säkerställa att det som är kärnfullt verkligen identifieras läses texterna flera gånger. Frågorna som driver den kvalitativa analysen bygger inte på en avsikt att ge svar på frågor om varför något sker eller är som det är. De frågor som avses besvaras är istället frågor som kan generera svar på vad, hur eller vilka tankar och idéer som råder i ett visst sammanhang eller kontext.⁸⁹ Denna studie utgår just från den senare formen av fråga, det vill säga hur analysobjektet, ubåten, kan förstås i termer av det eftersökta fenomenet, marin diplomati.

Fördelen med textanalys av data som utgörs av litterära verk eller skrivna dokument är att den ökar möjligheten för reproduktion av studien. Studier baserade på fysiska observationer eller intervjuer blir vid analysen beroende av forskarens anteckningar, vilka kan bli svåra att få tillgång till vid ett eventuellt försök till reproduktion av studien.⁹⁰ Forskning baserad på textanalys medför möjligheten till bredare tillgång av materialet då tryckt litteratur eller webbaserade dokument har större grad av tillgänglighet.

Risken med den kvalitativa analysen är att den baseras på författarens subjektiva tolkning. För att säkerställa studiens intersubjektivitet har varje del i studien redogjorts för på ett tydligt och transparent vis.

3.3 Material och materialdiskussion

I denna studie används textbaserat material från två nationer i form av dokument och litterära verk. Dessa dokument och böcker härstammar från eller kan direkt härledas till respektive nations nationella myndigheter eller den inhemska nationella industrin vilken står för den faktiska utvecklingen av ubåtssystemen. Det material som skildrar den amerikanska utvecklingen av ubåtar består av två dokument och en bok. De två dokumenten härstammar från det amerikanska kongressorganet *Congressional Research Service (CRS)*. Detta organ har som uppgift att stödja kongressen med rapporter och material rörande frågor av nationella

⁸⁸ Ibid, 105.

⁸⁹ Esaiasson et al., 2017, 212.

⁹⁰ Johannessen and Tufte, 2003, 88-89.

intressen.⁹¹ Boken som används som källmaterial härstammar från *RAND National Defence Research Institute*. Organisationen är en federalt finansierad, icke vinstdrivande organisation, vilken genomfört studien på uppdrag av amerikanska flottan.⁹²

Källmaterialen är:

- *Navy Columbia (SSBN-826) Class Ballistic Missile Submarine Program: Background and Issues for Congress.*⁹³ (Förkortas NCCB).
- *Navy Trident Submarine Conversion (SSGN) Program: Background and Issues for Congress.*⁹⁴ (Förkortas NTSC).
- *Learning from Experience.*⁹⁵ (Förkortas LFE).

Dokumentet från CRS redogör för *Ohio*-klass programmets bakgrund och utveckling samt för ombyggnationen av *Ohio*-klass ubåtar från SSBN till SSGN. Boken i sin tur beskriver utvecklingsprocessen av tre ubåtsklasser; *Ohio*, *Virginia* och *Seawolf*. Vidare redogör boken för vilka erfarenheter utvecklingen av vapensystemen genererat.

Det källmaterial som förklarar den svenska utvecklingen utgörs i huvudsak av dokument eller webbaserad information producerad av *Försvarets Materielverk (FMV)* och *SAAB*. Utöver dessa har en bok producerad av det tidigare industriföretaget *Kockums* använts. Källmaterialet som nyttjats är:

- *Försvarets Materielverk: Ubåt A26.*⁹⁶
- *Försvarets Materielverk: Nya förmågor genom uppgradering.*⁹⁷
- *Human aspect in design of viking.*⁹⁸ (Förkortas HAVS).
- *Från nagelapor och kölsträckning till CAD och sektionsbygge.*⁹⁹ (Förkortas NAKS).

⁹¹ Congressional Research Service. 2020c. Hämtad 2020-04-17 från CRS: <https://crsreports.congress.gov/Home/About>

⁹² Schank, et al., 2011, iii.

⁹³ Congressional Research Service. 2020a. *Navy Columbia (SSBN-826) Class Ballistic Missile Submarine Program: Background and Issues for Congress*. Hämtad 2020-04-14 från CRS: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R41129>

⁹⁴ Congressional Research Service. 2020b.

⁹⁵ Schank, et al., 2011.

⁹⁶ Försvarets Materielverk. 2020e. *Ubåt A26*. Hämtad 2020-04-15 från FMV: <https://www.fmv.se/projekt/ubat-a26/>

⁹⁷ Försvarets Materielverk. 2020f. *Nya förmågor genom uppgradering*. Hämtad 2020-04-15 från FMV: <https://www.fmv.se/projekt/ubat-a26/projektundersida/>

⁹⁸ Egonsson, Hans. *Human aspects in the design of the Viking submarine*. In Örnhagen, Hans (ed.) *Humans in Submarines*. Stockholm: Swedish Armed Forces, 2004.

⁹⁹ Paulsson, Paul E. *Från Nagelapor och Kölsträckning till CAD och Sektionsbygge: En bok om ubåtar från Kockums*. Norden Grafiska, Malmö, 1988.

- *Svensk Ubåtsutveckling efter andra världskriget*.¹⁰⁰ (Förkortas SU).
- *Modern Maritime Security: Kockums A26*.¹⁰¹ (Förkortas MMS).

Dessa dokument och böcker beskriver i samtliga fall utvecklingen av svenska ubåtar eller verksamhet relaterad till utvecklingen av svenska ubåtar. De ubåtsklasser och ubåtsprojekt som skildras i textmaterialet är *Västergötland*, *Gotland*, *Viking* samt *A26*.

Då materialet utgår från nationella myndigheter eller nationell industri utgörs empirin huvudsakligen av förstahandskällor vilket säkerställer empirins relevans då denna är en representation av verkligheten. Följaktligen stärks även studiens reliabilitet.¹⁰² Den källa som utgör en andrahandskälla är *Learning from Experience*. Däremot kan denna anses vara god nog att nyttja som en primärkälla då bokens syfte uteslutande är att beskriva utvecklingsprocessen av ubåtssystemen samt vilka erfarenheter som genererades på ett så precist sätt som möjligt. Källans relevans stärks ytterligare av det faktum att studien genomfördes på anmodan av den amerikanska flottan.

Avseende det källkritiska förhållningssättet diskuteras detta ofta genom de fyra kriterierna äkthet, oberoende, tendens och samtidighet.¹⁰³ För denna studie är kriteriet om äkthet det som har störst relevans. Om den information och skildring av de åtta ubåtsklassernas utveckling inte är äkta, det vill säga att det som presenteras i empirin inte stämmer överens med den faktiska verkligheten eller är förfalskad, faller studien.¹⁰⁴ Då en stor del av källmaterialet utgår från webbaserade sidor föreligger en risk att dessa kan ha manipulerats av en tredje part. Det som talar emot detta och som stärker äktheten av det webbaserade källmaterialet är att det är direkt administrerat av myndigheten eller industrin i fråga.

Vad gäller kriteriet om oberoende anses detta uppfyllas dels då källmaterialet huvudsakligen utgörs av primärkällor samt av den anledning att flera av dokumenten talar om samma fenomen och således bekräftar det som förklaras.¹⁰⁵

Avseende kriteriet tendens bör detta tas i beaktande. Detta då framställning av ubåtssystemet i kontexten av utveckling från industrins sida kan vara tendensiös i det avseende att industrin vill

¹⁰⁰ Nordenman, Jan. *Svensk Ubåtsutveckling efter andra världskriget*. Försvarets Materielverk, 1994.

¹⁰¹ SAAB. 2020h. *Modern Maritime Security: Kockums A26*. Hämtad 2020-04-15 från SAAB: https://saab.com/globalassets/commercial/naval/submarines-and-warships/submarines/a26/saab_kockums-a26_brochure_a4_final_aw_screen.pdf

¹⁰² Ibid, 28.

¹⁰³ Esaiasson et al., 2017, 288.

¹⁰⁴ Ibid, 291.

¹⁰⁵ Ibid, 292.

framställa sin produkt i god dager. Det som talar emot att industrin skulle framställa ubåten på ett sätt som ej är representativt för verkligheten är att de kan lida hårt ekonomiskt om informationen de utger visar sig vara falsk. Således är ett kritiskt förhållningsätt gentemot källmaterialet nödvändigt kopplat till tendenskriteriet.

Kriteriet om samtidighet är av låg relevans för denna undersökning då det material som analyseras är relaterat till ubåtar och är formulerade i anslutning till ubåtars utveckling. Således kan källmaterialet anses vara samtida.

3.4 Forskningsetiska överväganden

Denna studie undersöker ubåtssystemet i kontexten av utveckling utifrån fenomenet marin diplomati. Det material som analyseras utgörs av skriftliga digitala eller fysiska dokument och litterära verk. Således är påverkan, utifrån ett forskningsetiskt perspektiv, på människor minimal. Det som bör beaktas är att krigsrelaterad forskning, vilket denna studie genom vapensystemet ubåt som analysobjekt utgör, kan påverka synen på användning av militärt våld och således ha en påverkan på människor.¹⁰⁶

Ett generellt krav på vetenskapliga studier är att forskaren förhåller sig på ett hederligt vis till undersökningen.¹⁰⁷ Det innebär att forskaren ska jobba systematiskt och undvika en arbetsmetodik som blir resultatdrivande. Med andra ord ska resultatet vara en naturlig följd och konsekvens av den empiriska analysen. Det skall inte på förhand vara känt att analyserad data genererar ett visst önskat resultat.¹⁰⁸ För att säkerställa ett etiskt och hederligt förhållningsätt genomsyras studien av en transparens och tydlighet där gjorda val och överväganden tydligt redogörs för.

¹⁰⁶ Ibid, 61.

¹⁰⁷ Esaiasson et al., 2017, 24.

¹⁰⁸ Ibid.

4. Analys

I detta kapitel presenteras analysen av empirin. Dokument och litterära verk kring svensk och amerikansk utveckling kommer att analyseras utifrån de strategiska värdena, genom de operationella indikatorerna och presenteras för sig. Respektive stat som analyseras kommer att presenteras för sig under varje strategiskt värde för att säkerställa en tydlighet i presentationen. Kapitlet avslutas med en kort sammanställning av analysen.

4.1 Analys Försvar

På vilket sätt beskrivs vapensystemet utgöra en avskräckande förmåga?

USA:

I *LFE* beskrivs anledningen till utvecklingen av *Ohio*-klass ubåten som en konsekvens av ubåtens avskräckande förmåga. Slutsatser kring kärnvapen visade på att fler än ett hundratal inte skulle öka den avskräckande effekten varför det strategiska ubåtssystemet visade sig utgöra den perfekta avskräckande förmågan.¹⁰⁹ Vidare förklaras att den strategiska ubåten utgör en nyckelförmåga i den amerikanska nukleära avskräckningsförmågan samt att en möjliggörande nyckel till den avskräckande förmågan är ubåtssystemets operationella tillgänglighet.¹¹⁰

Även i *NCCB* beskrivs den strategiska ubåten utgöra en strategisk avskräckande förmåga. Genom att vapensystemet utgör en säker andraslagsförmåga kan USA avskräcka en motståndare från bruk av kärnvapen mot USA.¹¹¹

Sverige:

I foldern *MMS* om *A26*-ubåten förklarar *SAAB* att den teknologi och de system de utvecklar är vitala för säkerställandet av förmågan att genomföra operationer av bland annat avskräckande karaktär.¹¹² Vidare beskrivs *A26*-ubåtens bestyckning utgöra en stark bidragande faktor till förmågan att avskräcka en motståndare.¹¹³

¹⁰⁹ Schank, et al., 2011, 11.

¹¹⁰ Ibid, 37.

¹¹¹ Congressional Research Service. 2020a, 2.

¹¹² SAAB, 2020h, 2.

¹¹³ Ibid, 11.

På vilket sätt förklaras vapensystemet som mångsidigt med förmåga att lösa flertalet uppgifter?

USA:

Utvecklingen av *Virginia*-klass ubåten beskrivs i *LFE* som en konsekvens av en ny hotmiljö vilket ställde nya krav på attackubåten och således nya uppgifter.¹¹⁴ Även *Seawolf*-klass attackubåtarna utvecklades för att möta Rysslands strategiska ubåtshot. Attackubåtens primära uppgift var att jaga och förstöra de ryska strategiska ubåtarna och de sekundära uppgifterna var specificerade som förmåga att strida mot fartyg på ytan, långräckviddiga attackföretag, underrättelseinhämtning samt minkrig.¹¹⁵ Vidare förklaras att ombyggnationen av två *Ohio*-ubåtar från SSBN till SSGN möjliggjorde nya förmågor som transport av specialförband samt attackförmåga med kryssningsrobotar.¹¹⁶ Även en flexibilitet inom ubåtssystemet beskrivs som relevant för att skapa förutsättningar att växla mellan uppdrag och kunna verka i en miljö där hotbilden är föränderlig.¹¹⁷ I *NTSC* förklaras att de ombyggda SSGN-ubåtarna är tänkta att stödja den amerikanska nukleära attackubåtsförmågan genom att kunna genomföra attackföretag mot land med kryssningsmissiler samt genom stöd till specialoperationer.¹¹⁸ Vidare förklaras att denna plattform även kan nyttjas för test av ny utrustning och teknologi.¹¹⁹

Den operationella miljön beskrivs i *LFE* även som förändrad under kalla kriget vilket ställde krav på de amerikanska ubåtarna att kunna verka både i de västra delarna av stilla havet, såväl som i de östra delarna av atlanten med goda förmågor att identifiera ryska ubåtar och samtidigt förbli oupptäckta. Detta tillsammans med förmågor att verka som skärm för amerikanska stridsgrupper med hangarfartyg samt att kontrollera farleder ställde höga krav på ubåtarnas mångsidighet.¹²⁰ Utvecklingen av *Virginia*-ubåten beskrivs ha baserat sig på faktorer som ökad förmåga att verka och genomföra operationer i kustnära miljö och samtidigt upprätthålla dominansen i undervattensdomänen mot ryska ubåtar.¹²¹ Intentioner om en ubåt som var mer flexibel än tidigare attackubåtar förklaras varför en rad förmågor presenterades som specificerade krav för *Virginia*-ubåten. Dolda anfallsföretag, underrättelseinhämtning samt ubåtsstrid presenteras som några av dessa krav.¹²²

¹¹⁴ Schank, et al., 2011, xviii.

¹¹⁵ Ibid, 45.

¹¹⁶ Ibid, 35-36.

¹¹⁷ Ibid, 38.

¹¹⁸ Congressional Research Service. 2020b, 1-2.

¹¹⁹ Ibid, 3.

¹²⁰ Ibid, 44.

¹²¹ Ibid, 62.

¹²² Schank, et al., 2011, 63.

Sverige:

I *HAVS* förklarar Egonsson vägande faktorer i designen och utvecklingen av *Viking*-projektet. Ubåtssystemet beskrivs explicit som anpassningsbart för den typ av uppdrag som skall genomföras. Framförallt lämpar ubåten sig för uppgifter som specialoperationer, yt-/undervattensstrid, underrättelseinhämtning samt minkrig.¹²³

På *FMV*:s projektsida för Sveriges nya ubåtssystem, *A26*, förklaras att ubåten baseras på en flexibel designfilosofi. Detta för att kunna möta en föränderlig hotmiljö samt genomföra olika typer av uppdrag under hela sin livslängd.¹²⁴ Det som främst förklaras medföra en flexibilitet för vapensystemet är den nya flexibla slussen vilken möjliggör operationer med obemannade undervattensfarkoster eller utslussning av dykare.¹²⁵

I *SAAB*s folder *MMS* om *A26*-ubåten läggs stor vikt vid ubåtens flexibilitet och förmåga till anpassning för att kunna genomföra varierande uppdrag och operationer.¹²⁶ *A26*-Ubåten förklaras kunna genomföra operationer som sjöövervakning, underrättelseoperationer, specialoperationer och ubåtsjakt.¹²⁷ Stor vikt för flexibiliteten fästs vid den flexibla slussen som *A26* beskrivs vara designad med. Denna sluss möjliggör en rad olika uppdrag med såväl specialförband involverade i form av dykare, som med autonoma system och vapen.¹²⁸

4.2 Analys Tvång

På vilket sätt förklaras förmågor att bruka vapen?

USA:

Den strategiska *Ohio*-klass ubåten beskrivs i *LFE* som den största i sitt slag i USA med en förmåga att bära tjugofyra ballistiska missiler.¹²⁹ Vidare beskrivs utvecklingen av ubåten som beroende av vapenlastens utformning och därmed ubåtssystemets förmågor att verka.¹³⁰ Ombyggnationen av två *Ohio*-ubåtar från *SSBN* till *SSGN* förklaras som möjliggörande för

¹²³ Egonsson, 2004, 37.

¹²⁴ Försvarets Materielverk. 2020e.

¹²⁵ Försvarets Materielverk. 2020f.

¹²⁶ SAAB, 2020h, 2.

¹²⁷ Ibid, 3.

¹²⁸ Ibid, 10.

¹²⁹ Schank, et al., 2011, 16.

¹³⁰ Ibid, 14.

verkan med upp till etthundrafemtiofyra kryssningsrobotar.¹³¹ Detta beskrivs vidare i *NTSC* som möjliggörande för SSGN-ubåtens förmåga att användas vid attackföretag mot land.¹³²

Avseende utvecklingen av *Seawolf*-ubåten förklaras i *LFE* en ökad förmåga till verkan genom ökad kapacitet att bära vapenlast samt förmågan att avfyra Tomahawk-missiler från ubåtens torpedtuber. Således utvecklades vapensystemet med åtta torpedtuber och en fiktiv vapenlast på femtio torpeder för att kunna verka i ett operationsområde under lång tid utan att behöva lasta om.¹³³ För *Virginia*-klassen beskrivs bland annat förmågan dold minering som ett av de ställda kraven under vapensystemets utveckling.¹³⁴

Det framtida *Columbia*-klass systemet beskrivs i *NCCB* som ersättaren till *Ohio*-klass systemet och således USA:s nya strategiska ubåtssystem och bärare av kärnvapenbestyckade ballistiska missiler. Det förklaras att detta ubåtssystem kommer att vara designat med sexton tuber för ballistiska missiler där respektive missil är bestyckad med flertalet kärnvapenstridsspetsar. Dessa missiler avfyras från tuberna som är vertikala i sin utformning och placerade i mitten av ubåten.¹³⁵

Sverige:

I *SU* beskriver Nordenman bland annat torpedarrangemanget på *Västergötland*-klassen och *Gotland*-klassen. Den förstnämnda var designad med nio torpedtuber för att kunna avfyra salvor med flera trådstyrda torpeder mot en motståndare medan den senare blev designad med färre torpedtuber. Anledningen till en reduktion av antalet tuber förklaras bero på mer sofistikerade torpeder med ökad precision och verkan vilket reducerade behovet till sex tuber.¹³⁶

FMV förklarar att den nya *A26*-ubåten designas med ett större lastutrymme vilket möjliggör större vapenlast. Ubåtens bestyckning förklaras komma att utgöras av torpeder, minor, autonoma undervattensfarkoster samt marina specialförband.¹³⁷

SAAB i sin tur förklarar att *A26* kan nyttja sina vapensystem för bekämpning av fientliga ubåtar samt sabotage av föremål och installationer under vattnet. Vidare beskrivs en förmåga att

¹³¹ Ibid, 36.

¹³² Congressional Research Service. 2020b, 3.

¹³³ Ibid, 46.

¹³⁴ Ibid, 63.

¹³⁵ Congressional Research Service. 2020a, 2.

¹³⁶ Nordenman, 1994, 13-14.

¹³⁷ FMV, 2020e.

genomföra dold minering.¹³⁸ Även vilka typer av vapensystem som ubåten är designad för att bära, som torpeder eller robotar, samt avfyrning av dessa genom torpedtuber redogörs för.¹³⁹

Hur förklaras förmågan till underrättelseinhämtning?

USA:

I *LFE* beskrivs upptäckandet av ryska ubåtar genom långt framskjutna operationer som önskvärda förmågor för amerikanska attackubåtar. Uppdrag som underrättelseinhämtning skulle säkerställas genom återvunnet akustiskt övertag genom egen bullerreduktion samt genom utvecklade sensorförmågor och bearbetning av inhämtade signaler.¹⁴⁰ Dold underrättelseinhämtning beskrivs vidare som en önskvärd förmåga för attackubåtarna.¹⁴¹

Sverige:

Egonsson förklarar i *HAVS* att *Viking*-ubåten är designad för att särskilt väl lämpa sig för lösande av uppgifter som underrättelseoperationer och dold övervakning.¹⁴²

FMV förklarar att *A26* baseras på tidigare ubåtsklassers design men att prestandan förbättras för att möta framtida hot. Bland annat är det sensorsystem som ligger till grund för ubåtens förmåga att lyssna och spana som förbättras.¹⁴³

Dold underrättelseinhämtning redogörs för av *SAAB* som en av *A26*-ubåtens nyckelförmågor.¹⁴⁴ Genom flertalet sensorer samt ubåtens förmåga att lägga sig på botten möjliggörs den dolda underrättelseinhämtningen och övervakningen. Vidare beskrivs en möjliggörande faktor för ubåtssystemets förmåga till underrättelseinhämtning vara dess egenskaper att uppträda dolt genom nyutvecklad teknologi som gör ubåten svårare att upptäcka.¹⁴⁵

¹³⁸ SAAB, 2020h, 3.

¹³⁹ Ibid, 11.

¹⁴⁰ Schank, et al., 2011, 44-45.

¹⁴¹ Ibid, 63.

¹⁴² Egonsson. 2004, 37.

¹⁴³ FMV, 2020e.

¹⁴⁴ SAAB, 2020h, 2.

¹⁴⁵ Ibid, 4.

4.3 Analys Stöd

På vilket sätt beskrivs förmågan att skapa en lägesbild?

USA:

Under utvecklingen av *Seawolf*-klassen förklaras att förmågan att operera långt ut på haven för att tidigt hitta och identifiera fientliga ubåtar som relevant och önskvärd.¹⁴⁶ Bakomliggande kravställningar för utvecklingen av vapensystemet förklaras ha varit förmågan att spåra och följa sovjetiska ubåtar samt övervakning.¹⁴⁷

Sverige:

Dold övervakning utgör, enligt Egonsson, en av *Viking*-ubåtens huvudsakliga förmågor vilket bland annat möjliggörs av ubåtens förmåga att vara i undervattensläge under långa perioder. Vidare förklaras att ubåten inte är tänkt att verka som en ensam enhet utan istället ingå i ett större nätverk av enheter.¹⁴⁸

I FMV:s beskrivning av det nya svenska ubåtssystemet förklaras att ubåten kommer att utrustas med en avancerad passiv heltäckande sonar. Ytterligare sensorer utgörs av mindetektionssonar samt en bottenskannande sonar. Dessa system är integrerade och förklaras explicit möjliggöra skapandet av en lägesbild utifrån vilken beslut kan fattas.¹⁴⁹

Den nya A26-ubåtens förmåga att skapa en lägesbild förklaras av SAAB som baserat på den information aktiva och passiva sensorer registrerar. Även manuellt införd information beskrivs som kompletterande till ubåtssystemets skapande av en taktisk lägesbild. Denna lägesbild förklaras utgöra grunden för utvärdering och beslut som fattas av ubåtens operatörer.¹⁵⁰ Ubåtssystemet beskrivs vara baserat på en nätverkscentrerad struktur vilket skapar goda förutsättningar för kommunikation och delning med andra enheter eller vapensystem, oavsett om ubåten är under eller över vattenytan.¹⁵¹

¹⁴⁶ Ibid, 44.

¹⁴⁷ Schank, et al., 2011, 45.

¹⁴⁸ Egonsson. 2004, 37.

¹⁴⁹ FMV, 2020f.

¹⁵⁰ SAAB, 2020h, 13.

¹⁵¹ Ibid.

Hur förklaras teknologiskt utbyte?

USA:

I *NCCB* förklaras ett djupt samarbete med England och det engelska ubåtsprogrammet. Engelska strategiska ubåtar beskrivs använda sig av amerikanska ballistiska missiler.¹⁵² Vidare förklaras att ersättaren till de nuvarande engelska strategiska ubåtarna utvecklas med tekniskt stöd från USA då *Columbia*-klassen och den engelska ersättaren skall använda samma typ av tuber och därmed samma sektion av ubåtarna för de ballistiska missilerna.¹⁵³

Sverige:

Viking-projektet förklaras som ett utvecklingsprojekt baserat på samarbete mellan de nordiska staterna Sverige, Danmark och Norge. Utgångspunkten för projektet, förklarar Egonsson, var ett utbyte av respektive nations kunskap och erfarenhet av ubåtar och ubåtsutveckling.¹⁵⁴

I *NAKS* förklaras Kockums export av ubåtar och teknik. Framförallt beskrivs försäljningen av ubåtssystem till Australien där både materiel, teknik och produktionsteknik blev föremål för export. Vidare förklaras även att teknik i form av styrsystem samt användning av stirlingmotorn utgör stora delar av den ubåtsrelaterade exporten.¹⁵⁵

FMV förklarar att beslutet att designa och bygga en helt ny ubåtstyp nationellt öppnat dörrar för internationella samarbeten. Vidare förklaras att dessa samarbeten kan omfatta såväl enskilda tekniska system som hela ubåtssystem.¹⁵⁶

4.4 Analys Symbolik

Hur förklaras enhetens nyttjande för sändande av signaler?

USA:

I *LFE* förklaras att ett hundratal kärnvapen skulle vara nog för att avskräcka Sovjetunionen från ett första slag med kärnvapen. I ljuset av detta begränsade antal stridsspetsar förklaras ubåten

¹⁵² Congressional Research Service. 2020a, 3.

¹⁵³ Ibid, 6.

¹⁵⁴ Egonsson. 2004, 37.

¹⁵⁵ Paulsson, *Från Nagelapor och Kölsträckning till CAD och Sektionsbygge*, 46.

¹⁵⁶ FMV, 2020e.

därmed utgöra en perfekt plattform för flottan att nyttjas för strategisk avskräckning.¹⁵⁷ Även eventuell ombyggnation eller ombeväpning beskrivs rörande *Ohio*-ubåten för att bredda dess förmåga till projektion av makt.¹⁵⁸ Avseende utvecklingen av *Virginia*-ubåten förklaras den ha designats i syfte att spegla skiftet i världspolitiken och den amerikanska nationella militärstrategin.¹⁵⁹

Den strategiska ubåtsförmågan beskrivs i *NCCB* som en förmåga genom vilken USA gentemot sina motståndare kan demonstrera en säkrad och utvecklad andraslagsförmåga.¹⁶⁰

Sverige:

Inget av de analyserade källmaterialen beskriver ubåtens nyttjande för sändande av signaler. Således återfinns ej indikatorn i studerad empirin.

4.5 Sammanställning analys

Strategiska värden	Indikatorer	USA	Sverige
Försvaret	- På vilket sätt beskrivs vapensystemet utgöra en avskräckande förmåga?	Utgör en avskräckande förmåga genom säkerställd andraslagsförmåga.	Förmåga att genomföra operationer av avskräckande karaktär.
	- På vilket sätt förklaras vapensystemet som mångsidigt med förmåga att lösa flertalet uppgifter?	Stor vikt på flexibilitet för lösande av flera uppgifter.	Stor vikt på flexibilitet för lösande av olika uppgifter och operationer.
Tvång	- På vilket sätt förklaras bruk av vapen?	Beskrivs genom specifika vapentyper	Beskrivs genom specifika vapentyper,

¹⁵⁷ Schank, et al, 2011, 11.

¹⁵⁸ Ibid, 66.

¹⁵⁹ Ibid, 62.

¹⁶⁰ Congressional Research Service. 2020a, 2.

		samt förmåga till vapenlast.	vapenlast samt verkan.
	<i>- Hur förklaras förmågan till underrättelseinhämtning?</i>	Önskvärd förmåga bibehållen genom sensorutveckling.	Nyckelförmåga säkerställd genom sensorutveckling.
Stöd	<i>- På vilket sätt beskrivs förmågan att skapa en lägesbild?</i>	Övervakning för tidig identifiering av motståndare.	Skapande av lägesbild central förmåga för beslutsunderlag till operatörer.
	<i>- Hur förklaras teknologiskt utbyte?</i>	Försäljning av vapendelar samt tekniskt stöd.	Omfattande gemensam utveckling av vapensystem samt stor vikt på export.
Symbolik	<i>Hur förklaras enhetens nyttjande för sändande av signaler?</i>	Demonstration av andraslagsförmåga samt utveckling av vapensystem speglades skifte i omvärldspolitik.	Beskrivs ej.

Tabell 1: Sammanställning analys.

5. Avslutning

I detta kapitel följer ett besvarande av frågeställningen. Vidare diskuteras resultat och slutsatser samt studiens teori- och metodval. Kapitlet avslutas med en förklaring för undersökningens relevans för yrkesutövandet samt förslag på vidare forskning.

5.1 Frågeställningens besvarande

- *Hur kan den moderna ubåten förstås i termer av marin diplomati?*

Analysen av ubåten i kontext av två staters utveckling av åtta ubåtsklasser har visat att ubåten till stor del kan förstås utifrån termer om marin diplomati, genom de fyra strategiska värdena, och således som ett diplomatiskt medel. Det som talar emot en entydig förståelse av ubåten som diplomatiskt medel är avsaknaden, i svenska dokument och böcker, av en förklaring till hur ubåten nyttjas för sändande av signaler och således hur den utgör en faktor inom det strategiska värdet *Symbolik*. Avsaknaden av förklaringar för sändandet av signaler och följaktligen förståelsen för ubåten utifrån *Symbolik* orsakar en brist i den fullständiga förståelsen för ubåten som diplomatiskt medel. Däremot visar förekomsten av indikatorn i amerikanska dokument samt förekomsten av övriga indikatorer att där finns tydliga likheter mellan den marin diplomatiska teoribildningen och ubåtssystemet som diplomatiskt medel. Sammantaget går det följaktligen att förstå ubåten som ett diplomatiskt medel.

5.2 Diskussion

5.2.1 Resultat och slutsatser

Analysen av källmaterialet visar att huvuddelen av studiens operationella indikatorer återfinns både bland de amerikanska skildringarna av ubåtsklassernas utveckling såväl som de svenska. Således finns en beskrivning av ubåten i källmaterialet vilken går att koppla till de strategiska värdena. Den indikator som däremot visar sig vara frånvarande och vilken inte har återfunnits är den som representerar det strategiska värdet *Symbolik* i fallet Sverige, det vill säga hur enheters nyttjande för sändande av signaler förklaras.

Studien av ubåten som diplomatiskt medel har i kontexten av utveckling visat sig till stor del vara bidragande till en ökad förståelse för ubåtssystemet. Resultatet visar att huvudsakliga faktorer som diskuteras kring ubåtar går att relatera till marin diplomati genom de strategiska värdena *Försvaret* och *Tvång*. Dessa förklaras omfattande genom ubåtarnas mångsidighet och breda förmågor att bruka vapen.

I fallet av *Stöd* visar förklaringarna sig vara mer begränsade i amerikanska dokument än svenska. Detta skulle kunna bero på att amerikanska ubåtar i större utsträckning beskrivs vara ämnade att verka enskilt, till skillnad från den svenska som beskrivs verka inom ett nätverk av enheter. Som konsekvens kan lägesbilden eventuellt nedprioriteras till förmån av egen underrättelseinhämtning. Även det teknologiska utbytet är i det amerikanska fallet kraftigt begränsat. Detta skulle kunna bero på ett eventuellt lägre exportbehov för den amerikanska industrin som försörjer en väldigt stor nationell flotta. För Sverige är exporten av teknologi avgörande för industrin då nationen i sig är liten och endast opererar ett fåtal egna ubåtar.

Symbolik utgör det värde som har lägst representationsgrad under analysen. I de svenska dokumenten identifieras inte någon förklaring av sändandet av signaler vilket följaktligen innebär en avsaknad av förklaring av värdet *Symbolik*. Däremot identifieras förklaringsfaktorer för värdet i den amerikanska dokumentationen vilket indikerar på att där finns fall där ubåten kan förstås utifrån symboliska termer. Den fråga som kvarstår är huruvida avsaknaden av *Symbolik* som faktor är unik för Sverige eller om samma avsaknad vid förklaring av ubåtssystemet finns bland andra småstater.

5.2.2 Teori- och metoddiskussion

Genomförandet av denna studie har byggts på en teorikonsumerande design. Teorin som konsumerats för att söka förståelse för analysobjektet har varit marin diplomati vilken har brutits ned i fyra strategiska värden. Dessa fyra värden är formulerade av Widén som har baserat dessa på andra teoretikers syn på den marina diplomatin. Av dessa har två använts för att definiera de strategiska värdena. Användandet av fler än bara två teoretiker hade kunnat bredda eller precisera definitionen och teorin ytterligare. Däremot hade användandet av fler teoretiker gjort den teoretiska presentationen för omfattande samt riskerat att denna blev just för bred eller för snäv för att sammanfattas och operationaliseras på ett representativt vis.

Då Widén inte erbjuder en fullständig egen förklaring för den faktiska innebörden av de strategiska värdena medför detta ett behov av ett tolkningsarbete vid förklaringen av dessa utifrån andra teoretikers syn. Således föreligger en risk att författarens egen tolkning av teoretikers förklaringar kan ha påverkat studiens slutresultat. Däremot är de strategiska värdena i sig baserade på övriga teoretikers syn på den marina diplomatin. Således har valda teoretikers formulerade teorier ett inneboende förklaringsvärde i sig för de strategiska värdena vilket följaktligen stärker respektive förklaring av strategiskt värde i studien.

Den metod som använts vid insamling av data har varit kvalitativ textanalys. Metoden har lämpat sig väl för studien då källmaterialet enbart utgjorts av textmaterial där det faktiska meningsinnehållet varit eftersökt. Även operationaliseringen har en kraftig påverkan på studiens resultat. Valet av indikatorer är således avgörande för studiens resultat. Som konsekvens av metodvalet kvalitativ analys har öppna frågor utgjort indikatorerna. Detta då den information som eftersökts varit av hur-karaktär. Den öppna frågan genererar mer information än bara ett utslag om indikatorns existens och bidrar till en bredare förståelse för analysobjektet i kontexten av fenomenet.

5.3 Relevans för yrkesutövning

Avseende studiens relevans för yrkesutövningen kan denna direkt kopplas mot ubåten praktiska nyttjande. En bredare förståelse för ubåtssystemet och dess säkerhetspolitiska påverkan genom ett diplomatiskt inriktat bruk kan medföra en förändrad metod i tillämpningen av ubåten.

Vidare kan förståelsen på individuell nivå för en befälhavare av ubåtssystemet skapa förutsättningar för att vidga dennes process för beslutsfattandet. Detta då möjliga resultat av potentiellt agerande utökas som följd av breddade tillvägagångssätt att lösa ställda uppgifter.

5.4 Vidare forskning

Denna studie har avgränsats till att undersöka ubåtar från två stater. En analys av andra stater vilka nyttjar och utvecklar nya ubåtar hade därför kunnat bidra till ytterligare bekräftelse om ubåten kan förstås som diplomatiskt medel. Framförallt ett jämförande mellan liknande småstater för att se om avsaknaden för representationen av värdet *Symbolik* är unikt för Sverige eller ej. Vidare hade förståelsen för ubåtens relevans som diplomatiskt medel kunnat fördjupas genom att analysera ubåtar i kontext av ubåtssystemets praktiska tillämpning. En analys av nationella doktriner och reglementen mot teorier om marin diplomati hade bidragit till en bredare förståelse för ubåten som diplomatiskt medel.

Ytterligare förslag på forskning är att söka förståelse för ubåtssystemet utifrån termer av andra marinspecifika teorier eller teorier som inte enbart är formulerade för förklaring av händelser i marin kontext.

6. Litteratur och referensförteckning

6.1 Artiklar

Harris, Matthew, Rig for sea: Countering the deployment of Chinese ballistic missile submarines, *Comparative Strategy*. Vol 35, No.5, 2016: 347-354. DOI: 10.1080/01495933.2016.1240972

Joshi, Yogesh and O'Donnell, Frank, India's Submarine Deterrent and Asian Nuclear Proliferation, *Survival*. Vol 56, No.4, 2014: 157-174. DOI: 10.1080/00396338.2014.941574

Leong, Adam Kok We, Are two subs enough? Malaysia's small submarine force and lessons from strategic history, *Australian Journal of Maritime & Ocean Affairs*. Vol 8, No.4, 2016: 298-307. DOI: 10.1080/18366503.2016.1244735

Redford, Duncan, The 'Hallmark of a First-Class Navy': The Nuclear Powered Submarine in the Royal Navy 1960–77, *Contemporary British History*, Vol 23, No.2, 2009: 181-197. DOI: 10.1080/13619460802636409

Silva, Antônio Ruy de Almeida and de Moura, José Augusto Abreu, The Brazilian Navy's nuclear-powered submarine program, *The Nonproliferation Review*. Vol 23, No.5-6, 2016: 617-633. DOI: 10.1080/10736700.2017.1337625

Widén, J.J. Naval Diplomacy - A Theoretical Approach, *Diplomacy & Statecraft*, Vol 22, No.4, 2011. DOI: 10.1080/09592296.2011.625830

6.2 Elektroniska källor

Congressional Research Service. 2020a. *Navy Columbia (SSBN-826) Class Ballistic Missile Submarine Program: Background and Issues for Congress*. Hämtad 2020-04-14 från CRS: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R41129>

Congressional Research Service. 2020b. *Navy Trident Submarine Conversion (SSGN) Program: Background and Issues for Congress*. Hämtad 2020-04-14 från CRS: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RS/RS21007>

Congressional Research Service. 2020c. Hämtad 2020-04-17 från CRS:
<https://crsreports.congress.gov/Home/About>

Department of Defense. 2020d. *Summary of the National Defense Strategy of the United States of America*. Hämtad 2020-04-16 från DOD:
<https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>

Försvarets Materielverk. 2020e. *Ubåt A26*. Hämtad 2020-04-15 från FMV:
<https://www.fmv.se/projekt/ubat-a26/>

Försvarets Materielverk. 2020f. *Nya förmågor genom uppgradering*. Hämtad 2020-04-15 från FMV: <https://www.fmv.se/projekt/ubat-a26/projektundersida/>

Försvarsmakten. 2020g. *Militärstrategisk Doktrin- MSD16*. Hämtad 2020-04-16 från Försvarsmakten: <https://www.forsvarsmakten.se/siteassets/4-om-myndigheten/dokumentfiler/doktriner/militarstrategisk-doktrin-2016-ny.pdf>

SAAB. 2020h. *Modern Maritime Security: Kockums A26*. Hämtad 2020-04-15 från SAAB: https://saab.com/globalassets/commercial/naval/submarines-and-warships/submarines/a26/saab_kockums-a26_brochure_a4_final_aw_screen.pdf

6.3 Litteratur

Booth, Ken. *Navies and Foreign Policy*, Routledge, New York, 1977.

Dickie, Iain, Dougherty, Martin J., Jestice, Phyllis G., Jörgensen, Christer and Rice, Rob S.. *Sjökrigets historia: Sjöslag, taktik och fartyg från antiken till nutid*, Svenskt militärhistoriskt bibliotek förlag, 2009.

Ekeningren, Ann-Marie and Hinnfors, Jonas. *Uppsatshandbok: Hur du lyckas med din uppsats*, 2.a Uppl. Studentlitteratur, Lund, 2012.

Egonsson, Hans. *Human aspects in the design of the Viking submarine*. In Örnhagen, Hans (ed.) *Humans in Submarines*. Stockholm: Swedish Armed Forces, 2004.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik; Towns, Ann and Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 5. uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.

Johannessen, Asbjørn and Tufte, Per Arne. *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1.a Uppl. Liber, Malmö, 2003, 44.

Nordenman, Jan. *Svensk Ubåtsutveckling efter andra världskriget*. Försvarets Materielverk, 1994.

Paulsson, Paul E. *Från Nagelapor och Kölsträckning till CAD och Sektionsbygge: En bok om ubåtar från Kockums*. Norden Grafiska, Malmö, 1988.

Schank, John F., Ip, Cesse, Lacroix, Frank W., Murphy, Robert E., Arena, Mark V., Kamarck, Kristy N., Lee, Gordon T., *Learning from Experience: Lessons from the U.S. Navy's Ohio, Seawolf and Virginia Submarine Programs*, Volume 2, Rand Corporation, Santa Monica, 2011.

Speller, Ian. *Understanding Naval Warfare*, Second edition, Routledge, New York, 2019.

Till, Geoffrey. *Seapower: A Guide to the Twentieth Century*, 4th edition, Routledge, New York, 2018.

6.4 Offentligt tryck

Försvarsdepartementet Ds 2014:20. *Försvaret av Sverige: Starkare försvar för en osäker tid*, Elanders Sverige AB, Stockholm, 2014.

Regeringens proposition 2014/15:109. Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020. [Elektronisk] Stockholm: Försvarsdepartementet. Hämtad 2020-04-15 från Regeringen: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2015/04/prop.-201415109/>

6.5 Övriga källor

Wettervik Alexandra. *Marin diplomati i Arktis - En teorikonsumerande studie av Ryssland och USAs marinstrategi*, Försvvarshögskolan, Stockholm, 2019.